

Zubor István, Tamás. (Egy fiú története az utcától az esztergapadig.) A Stádium kiadása, 246. o.

Zubor István alaposan szakított az ifjúsági regényíróknak azzal a régi babonájával, hogy a fiú gyereket csak a játék és a kaland érdekli olvasmányjaiban is, tehát a világot sem szabad »komoly« könyvet a kezébe adni. Persze, azok számára íródtak általában ezek a »heroikus« regények, akik az élet napos oldalára kerültek, és akiknek így csak »csemegét« lehetett felszolgálni.

Hát ez a mi Tamásunk nem »hős«, sőt nem is akar az lenni, csak inasnak szeretne beállni valami rendes géplakatos műhelybe, lehetőleg mindjárt az esztergapad mellé. Ezt a vágyalmát azonban elég soká érte el, mert közben az ócskapapírral kereskedő Komor úr dohos pincéjében kell megkeresnie a lakásra és az élelemre valót, meg azt a pár pengőt, amellyel anyját segíti. Bizony sokáig kell ebben a nem neki való pincében tengődni, de nem az a baj — a regény érdekessége szempontjából, — hogy sokáig tart Tamásnak ez a megpróbáltatása, hanem hogy nem jár igazi küzdelemmel. Ez azt jelenti, hogy a regényben nincs igaz bonyodalom, mert Tamás túlságosan jó fiú ahhoz, hogy bonyodalom támadjon körülötte. Valóságos angyal, nincsenek »kamaszos« vágyai és kísértései, csak szép tettei vannak és komoly intelmői. Az emberek — a gonoszok, renyhék, vagy éppen bűnösök — hamar megjavulnak körülötte, nincs igazi ellenlábas. »próbaköve«, úgyhogy a munkahelyéről való váratlan kicsöppenése szinte fejbekölintőan hat. Rá is jövünk hamar, hogy az író erőltette itt a dolgot, mert olyan hamis vádról van szó, melyről hamar kitűnik, hogy tulajdonképpen könnyen tisztázni lehetett volna. Tamás tehát kissé erőszakoltan kerül ki az utcára, a teljes nincstelenségbe, de egy régebben szerzett jóbarátja (egy öreg mérnök) hamar segít rajta (ez a jószívű úr egyébként a hamisváddal kapcsolatos félreértést is pár szóval megmagyarázhatta volna) és Tamás mégis az esztergapad mellé kerül!

A fűhős csupa-jóság természete miatt a regény bizony nem érdekes, főleg a gyermekember szempontjából nem. A hős igazi küzdelem nélkül győz és ez bizony gyanússá teszi a regény nyilvánvaló tanulságát: fiúk, legyetek ti is olyan jók, mint Tamás. Hiszen lennének is, de bizony jönnek lenni általában sokkal nehezebb, mint ahogy az Tamásnak sikerült. Tamás jönnek született, viszont a legtöbb embernek meg kell küzdenie ezért a jóságért, azért kellett volna ezt a jó témájú és kétértelmű sok tartalmi értékkel rendelkező regényt több kamasz-pszichológiai ismerettel és igazibb küzdelem provokálásával, de elevebb, jellemzőbb stílussal is megírni.

Vájtai István.

Balassa Imre, Itt élned, halnod kell. (Budapest, 1942. 324. old. Singer és Wölfner Irod. Intézet kiadása.)

Az életrajz-regény íróinak, — ha nem a szezonszerű olvasási divatot akarják kielégíteni — két fenyegető Skylla és Charybdis között kell haladniuk. Ezek pedig: a regényesség és a hitelesség. A leggyakoribb eredménye ennek viszont az, hogy bármelyiket igyekeznek az író szolgálni, szükségképpen a másikat rövidíti meg. Beteljesedik rajta a mondás: Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

Érzi Balassa is az életrajzi regényírásnak ezt a hybrid jellegét és — ha nem, is tudja magát teljesen kivonni a kettős vonzás bűvköréből — legalább külön-külön áldoz nekik. A könyv közepe felé azonban beigazolódott, hogy kár volt engedményt tenni a »népszerűség és érdekesség« csábításainak. Hiszen Balassa, irodalmi és művészeti életünknek ez a jövőnevű szakértője, tud Vörösmartyról a tárgyias elemzés és oknyomozás szakszerű keretei között is érdekesen írni; ezenkívül pedig Vörösmarty lelki bontakozásának, ennek a rapszodikus csapongó és állardóan a magasfeszültségi ihlet lázában égő kedélyvilágnak »élethű« ábrázolása kétségkívül »regényíró« tollára kíváncsozó feladat.

Vörösmarty gyermek- és ifjúkorát Balassa, ahol természetesen gyérek az adatai, regényes betétekkel tarkítja. Férfikorát ellenben igyekszik a költő alkotásainak elemzésével közelhozni; így ebben a részben már irodalmi megállapításokon elmélyült lélekrajzot kapunk. A szerző u. i. a maga leírásaiba, természeti képeibe és jellemábrázolásába beleszilárdítja a Vörösmarty-versek hangulatait. Ezeknek a fejezeteknek tehát nagy írói és művelődéstörténeti értékeik vannak, melyek Balassa könyvét magasan fölébelyezik a szokványos anekdotáló-pletykáló életrajzoknak. Ilyenek elsősorban gazdag és eleven korrajzi képei. A XIX. sz. elejének irodalmi, színházi viszonyainak feltárása, Pest és Buda sokszínű városleírása sok új és érdekkelt adalékot nyújtanak Vörösmarty korának megismeréséhez. Ezenkívül felvonultatja Balassa a kornak számos irodalmi szerepét játszó személyét, sőt úttörőjét. A főhős mellett találkozunk Bajza Józseffel, Toldy Ferencel, Kisfaludy Sándorral, Döbrentei Gáborral továbbá sok más neves és elfelejtett íróval.

Vörösmarty életének vége felé lelki egyensúlyát a reá nehezedő megpróbáltatások megrendítették. Ennek megrázó körülményeit Balassa tisztes komolysággal írja le, de olykor regényes elemekkel színezi.

Kétségtelen, hogy Vörösmarty újonnan »felfedezett« klasszikusaink közül való. Rönesszánszáért sokat tett Babits Mihály; ennek folytán ma már »élő költő« ő a szélesebb olvasóközönségünk tudatában is. De hogy gondolatai valóban közkinccsünk és elevenen ható energia is legyen, ahhoz sokban hozzá fog járulni Balassa könyve is. **Augur.**

Bakos József, Magyar játékot a magyar gyermekeknek! Érsekújvár, 1943. 31. l.

Immár harmadik esztendeje jelenik meg az érsekújvári gimnáziumban működő táj- és népkutató munkaközösségnek gyűjtése, Bakos József tanár szerkesztésében. Bakos derék munkássága nevelői és néprajzi körökben már is közismert. Most legutóbb az iskolai táj- és népkutató közösségek feladatairól és módszereiről szóló hasznos műve is megjelent. Bakos a címben jelzett füzetben is — éppenúgy mint az előzőkben — igen helyesen csak az előszót írta, továbbá a szellemi irányítást vállalta csak magára, a többit: a kutatást és gyűjtést rábízta növendékeire és így diákjai számára biztosította a népi műveltségbe való elmélyedés élményszerűségét, ezzel együtt remélhetőleg a szülőföld hagyományaihoz, a népi múlthoz való elszakíthatatlan, életreszóó hűséget is. Alig van a magyar iskolának fontosabb és korszerűbb feladata, mint az európai műveltség javainak magyar népi értékekkel való átszővése, hiszen az emberiséget csak népi sajátosságaink kifejezésével, azoknak az adományoknak feltárásával szol-